

श्री सर्वोच्च अदालतमा दायर गरेको

निवेदन-पत्र

बिषय: नेपालको संविधानको धारा १३३(२)(३) बमोजिम उत्प्रेषणयुक्तपरमादेश लगायतको ज
चाहिने उपयुक्त आज्ञा आदेश पूर्जी जारी गरी पाऊँ ।

गण्डकी प्रदेश, गोरखा जिल्ला, खोप्लाङ गा.वि.स. वडा नं. ६ को परिवर्तित पालुङटार
न.पा. वडा नं. १ घर भई हाल गण्डकी प्रदेश सभा सदस्य एवं सो सभाका नेपाली कांग्रेस
संसदीय दलका नेता वर्ष ५९ का सुरेन्द्रराज पाण्डेको वारेस कास्की जिल्ला, साबिक
लामाचौर गा.वि.स. वडा नं. ४ परिवर्तित पोखरा म.न.पा. वडा नं. १९ घर भई
हालका जि.का.म.न.पा. वडा नं. २९ बस्ने सम्झनाके.सी(मो. ९८४३५७५१६७).....१

पक्ष
रिट निवेद

बिरुद्द

माननीय प्रदेश प्रमुख डिल्लीराज भट्ट, प्रदेश प्रमुखको कार्यालय पोखरा गण्डकी
प्रदेश.....१
माननीय सभामुख कृष्णप्रसाद धिताल, प्रदेश सभा सचिवालय, गण्डकी प्रदेश,
पोखरा.....१
गैहकानूनी रुपमा मुख्यमन्त्री पदमा नियुक्त भई सपथ ग्रहणगरी विश्वासको मत प्राप्त गरेको
भनि घोषणा गरिएका माननीय खगराज अधिकारी गण्डकी प्रदेश मुख्यमन्त्री तथा
मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय पोखरा.....१
गण्डकी प्रदेश सरकार मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय पोखरा.....१

बिपक्षी
प्रत्यर्थी

मुद्दा: उत्प्रेषणयुक्त परामदेश समेत ।



म रिट निवेदक रिट निवेदन बापत सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०७४ को नियम ४९ बमोजिम लागू दस्तुर रु. ५००१- बुझाएको निस्सा यसै साथ राखि नेपालको संविधानको १६, १७, १८ र १६८(३) समेतले प्रत्याभूत गरेको मौलिक हक अर्को उपचारको व्यवस्था नभएको कानूनी हकको प्रचलनमा बाधा अवरोध खडा भई पक्षपातपूर्ण स्थितिको सृजना गराएको हुँदा अन्य नैकल्पिक उपचारको बाटो समेत केही नभएकोले बाध्य भई नेपालको संविधानको धारा ४६, १३३(२)(३) समेतको आधारमा सम्मानित अदालत समक्ष न्यायको याचना गर्दै प्रस्तुत रिट निवेदन दर्ता गर्न आएको छु।

१. प्रस्तुत रिट निवेदन दर्ता गर्न आउनुपरेको कारणः

(क) गण्डकी प्रदेश सभाका बहुमत सदस्यहरूको समर्थनमा गत २०८० बैशाख १५ गते देखि निवेदक म गण्डकी प्रदेश सरकारको मुख्यमन्त्री पदमा सेवारत रहेकोमा नेकपा माओवादी केन्द्रले गत मिति २०८० फागुन २३ मा समर्थन फिर्ता लिएकाले सरकार अल्पमतमा परी मिति २०८०।१२।२१ मा बहुमतको सरकार गठनकालागि मार्ग प्रशस्त गर्न पदबाट राजिनामा पेश गरेको थिए। तत्पश्चात नेपालको संविधानको धारा १६८ (२) बमोजिम दुई वा दुई भन्दा बढि दलहरूको समर्थनमा बहुमत प्राप्त गर्न सक्ने प्रदेश सभाको सदस्यलाई मुख्यमन्त्री नियुक्तिका लागि मिति २०८०।१२।२७ गते अपरान्ह ३:०० बजे सम्मको समय दिईएकोमा गण्डकी प्रदेश सभाका सभामुख कृष्ण प्रसाद धितालसमेतलाई सरकार गठनको संख्या (संख्या) गणना गरी नेपालको संविधानको धारा १६८(३) बमोजिमको मुख्यमन्त्रीमा पुनर्नियुक्ति हुन पाउने मेरो संबैधानिक हक वा मार्गमा अनुचित बन्देज लगाउने गरी बहुमत पुग्दै नपुगेको अवस्थालाई विपक्षी खगराज अधिकारीको पक्षमा बहुमत रहेको बाहाना परिपन्च मिलाई मिति २०८०।१२।२५ गते ३:३० बजेको समयमा गण्डकी प्रदेश सरकारको मुख्यमन्त्री पदमा निज अधिकारीलाई नियुक्ति गरिएको प्रक्रिया त्रुटिपूर्ण भएको, विपक्षी सभामुखको पदिय मर्यादालाई दलियकरण गरी कब्जाको छनक दिने गरी भए गरिएका निर्णयहरू असंबैधानिक, गैरकानूनी तथा अधिकारक्षेत्र बिहिन भएको हुँदा सो निर्णय र सो निर्णयका आधारमा भए गरिएका सम्पूर्ण काम कारबाहीहरू उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी कामचलाउ मुख्यमन्त्रीको हैसियतमा मलाई नै यथावत कायम राखीपाउनको लागी सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा ०८०-wo-१०६० को रिट निवेदन दायर गरेको थिए।

(ख) सर्वोच्च अदालतबाट मिति २०८१।१।१७ का दिन म रिट निवेदकले सरकार गठनका लागि बहुमत पुर्याइ दावी गर्न नसकेको एवं सभामुखको संख्या घटाउँदा समेत ३१ सदस्यको समर्थन रहेको भनी दावी गर्ने विपक्षी खगराज अधिकारीको दावी प्रदेश सभाको बैठकबाट विश्वासको मत मार्फत परीक्षण गर्न उपयुक्त हुने भनी उक्त रिट निवेदन(०८०-wo-१०६०) खारेज भएको तथ्य सम्मानित अदालतको संयुक्त इजलासबाट जारी संक्षिप्त आदेशबाट जानकारी भएको छ। म रिट निवेदकले नै दायर गरेको उल्लेखित रिट निवेदन (०८०-wo-१०६०) खारेजी आदेशको अन्तर्गत जे जस्तो प्रकृया र गणना अवलम्बन गरिएको भएपनि

४

प्रदेश प्रमुखले नियुक्त गरेको मुख्यमन्त्रीलाई प्रदेश सभाको विश्वासको मत लिने अवसर प्रदान गर्नु मात्र रहेकोमा विपक्षीहरूले सोलाई आफ्नो सबै प्रकारको इच्छाको परिपूर्ण हुने च्यादर रहेको अर्थमा ग्रहण गर्न पुग्न भएको रहेछ र विश्वासको मत प्राप्ति सम्बन्धी संवैधानिक प्रावधान आफ्नो अनुकूलतामा प्रयोग गर्न मिल्ने ठानी मिति २०८१।०१।२३ गते आइतबारका दिन सो का लागि बैठक बोलाई विश्वासको मतको प्रस्ताव प्रस्तुत गर्नु भयो । सो उपर भएको मतदानमा हुन्छ भन्ने पक्षमा ३० मत परेको आवश्यकता अनुसार म सभामुखसँग नेपालको संविधान अनुरूप मतदान गर्ने अधिकार रहेको र सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०८१।१।१७ को आदेशको भावना पनि यही रहेको भन्दै ६० सदस्य रहेको प्रदेशसभामा सरकारको समर्थनमा परेको हुन्छ भन्ने मत संख्या ३० बहुमत रहेको हुँदा विश्वासको मत पारित भएको भन्दै ठूलो विरोध र होहल्ला बीच विपक्षी सभामुखले घोषणा गरी गैरसंवैधानिक र गैरकानूनी रूपमा हुकुमी शैलीमा सो विश्वासको मतको प्रस्ताव पारित भएको भनी आकर्षित नै नहुने सम्मानीत अदालतको आदेश आकर्षित गरी सो को अपव्याख्या गरी घोषणा र निर्णय गरिएबाट संवैधानिक र कानूनी हक अपहरित र कुण्ठित भएबाट अन्य उपचारको अभावमा सम्मानीत अदालतको असाधारण अधिकार क्षेत्रको प्रयोग गरी संवैधानिक संसदीय र कानूनी प्रकृत्याको रक्षा गरिपाउन प्रस्तुत रिट निवेदन दायर गर्न आएको छ ।

२. विपक्षीहरूद्वारा विश्वासको मत लिनेदिने गरिएको कार्य संविधानको मर्म र भावना विपरित हुनुको साथै कानूनी त्रुटिपूर्ण समेत भएको:

- (क) विश्वासको मतको लागि धारा १८८ मात्र प्रयोग हुन्छ । यस विपरित विपक्षी गण्डकी प्रदेशका सभामुखले विश्वासको मतको प्रस्ताव पारित भएको घोषणा संविधानको धारा १८६ प्रयोग गर्नु भयो । सामान्य प्रस्तावका लागि आकर्षित हुने सो धारा विश्वासको मतका लागि विशेष रूपमा संविधानमा प्रबन्ध गरिएको धारा १८८ को प्रयोग नगरी गरिएको हुँदा प्रथम दृष्टिमा नै (Prima Facie) गैरसंवैधानिक त्रुटिपूर्ण छ । विश्वासको मतको प्रस्तावमा सभामुखले मतदान गर्न पाउने व्यवस्था उक्त धारा १८८ मा रहेभएको छैन । धारा १८८ आकर्षित हुने विषयमा निर्णायक मत दिन पाउने दुराशयुक्त तवरबाट धारा १८६ प्रयोग गरेको संवैधानिक अधिकारको दुरुपयोग, कपटपूर्ण प्रयोग र संविधान उपरको जालसाजी हो । हजारौ शहीदको वलिदानीमा निर्माण भएको संविधान एवं सम्मानीत अदालतको आदेशसमेतको बदनियतपूर्ण व्याख्या गर्ने विपक्षी प्रदेशसभाका सभामुख उपर विशेष पर्चा खडा गरी अदालतको अपहेलनामा कारबाही गरी संवैधानिक मूल्यको पुनर्स्थापना गरिपाउन प्रारम्भतः सादर अनुरोध समेत गर्दछु ।
- (ख) संविधानको धारा १८८(३) ले गरेको व्यवस्थामा उपधारा (१) र (२) बमोजिम पेश भएको प्रस्ताव प्रदेश सभामा तत्काल कायम रहेका सम्पूर्ण सदस्य संख्याको बहुमतले पारित हुन नसकेमा मुख्यमन्त्री आफ्नो पदबाट मुक्त हुने भनी गरीएको व्यवस्थाबाट प्रष्ट हुने कुरा यो हो

की जम्मा ६० सदस्य भएको गण्डकी प्रदेश सभाको बहुमत ३१ सदस्य हो । बहुमत ३० हुनै सक्दैन । ३० बहुमत हुन संविधान मात्र नभई विधिव्यापी गणितको नियम नै संशोधन हुनुपर्दछ । तत्काल कायम रहेकासम्पूर्ण सदस्य संख्याको बहुमत भन्ने शब्दावलीले सम्पूर्ण संख्यालाई जनाउने र यस्तो सम्पूर्ण संख्या बेलाबेलामा जनगणना समेतका आधारमा संविधानको धारा २८६ बमोजिम निर्वाचन क्षेत्र पुनरावलोकन गरी संविधानमा कायम गरिने संख्यालाई जनाउने हो । यो संख्याको व्याख्या सभामुख, उपसभामुख आदिलाई बाहेक गरी गणना गर्न मिल्ने संवैधानिक अवस्था हैन । त्यस्तो ब्यवस्था हो भनी अनुमान गर्न सम्म पनि मिल्दैन । यस अवस्थामा सदस्य संख्या ५९ देखाई ३० सदस्यको को समर्थन रहेको भनी विधायकको मत पारित भएको भनी गरिएको घोषणा बहुमत संख्या नभएको सामान्य ज्ञानबाटै प्रष्ट हुने हुँदा उक्त धारा १८८(३) को अन्तिम वाक्यांश अनुरूप निज मुख्यमन्त्री पदमा रहि रहन सक्ने अवस्था हुदैन । धारा १६९(१)(ख) समेतले सो अवस्थालाई अझ प्रष्ट गर्दछ ।

(ग) यस अघि यस सम्मानीत अदालतमा प्रदेश सरकारको गठन सम्बन्धमा परेका मुद्दाहरू र तिनमा भएका आदेशहरूले स्थापना गरेका संवैधानिक भावना, मूल्य र मर्मको विपक्षीहरूले खुलेआम उल्लंघन गर्नु भएको छ । मुख्यतः ०८०-WF-०००१ मा प्रतिपादित प्रदेश सभाका सभामुखको हस्ताक्षर वा संख्या प्रदेश सरकारको गठनमा प्रयोग हुन नसक्ने भन्ने निष्कर्षको न्यायिक आदेश, ०८०-WF-००१२ मा संस्थापित अध्यक्षता गर्नेले बराबरीमा बाहेक मताधिकार प्रयोग गर्न नपाउने भन्ने सिद्धान्त, ०८०-WO-१०६० मा स्थापित विधायकको मत बहुमतद्वारा संवैधानिक प्रकृत्या अपनाई सिद्ध गर्नु पर्ने भन्ने सिद्धान्तको विपक्षीहरूले अनुसरण नगरी संवैधानिक प्रावधान र न्यायिक सिद्धान्तको घोर उल्लंघन गर्नु भएको छ । यो संविधानवाद र संवैधानिक नैतिकता एवं अदालतको आदेश मान्नुपर्ने भन्ने संवैधानिक कर्तव्यसमेतको वर्खिलापपूर्ण रहेको छ ।

(घ) यसप्रकार गण्डकी प्रदेश सभाको कूल सदस्य ६० रहेकोमा मुख्य मन्त्री पदमा नियुक्त भई सरकार चलाउन आवश्यक संख्या ३१ हुनेमा कुनै विवाद छैन । हालका प्रदेश सभा भित्रको गणितिय संरचनामा नेपाली कांग्रेसको सिट संख्या २७ रही सबैभन्दा ठूलो संख्यामा प्रतिनिधित्व रहेको दलको मान्यता प्राप्त रहेको छ । अन्य सिट संख्यामा नेकपा एमालेको २२, नेकपा माओवादी केन्द्रको ७ सभामुख सहित अन्यथा ६ संख्या, स्वतन्त्र सांसद १, नेपाल समाजवादी पार्टी १, राप्रपा २ रही प्रत्यर्थी सभामुख माननीय कृष्णप्रसाद धिताल प्रदेश सभाका सभामुख रहनु भएबाट सरकार गठनका लागि उहाँको प्रतिनिधित्व गणना हुन सक्दैन भन्ने निर्विवाद छ । संविधानको धारा २९९(५) ले समेत सभामुख निष्पक्ष हुनुपर्दछ । निजले ६० संख्यालाई किन र कसरी ५९ कायम गर्नु भएको हो स्पष्ट छैन । राप्रपा तटस्थ रहेबाट सो पार्टीको समर्थन विपक्षी मुख्य मन्त्रीले जुटाउन सक्नु भएको छैन ।

(ङ) यसरी विपक्षीहरूको जालझेलपूर्ण र मनमोजी क्रियाकलापबाट संविधानको धारा १६८(२) को प्रकृत्या विफल भइसकेको र नेपालको संविधानको धारा १६८(३) एवं यस अदालतको रिट नं ०८०-WF-००१२ मा भएको आदेश बमोजिम प्रदेश सभामा सबैभन्दा बढि

६

गरिएको घोषणा नेपालको संविधानको धारा १८८(३) प्रतिकूल भएको कार्य प्रथम दृष्टिमा (Prima Facie Case) गैहकानुनी र त्रुटिपूर्ण भएको हुँदा घोषणा लगायत सम्पूर्ण निर्णय कामकारबाहीहरू माथी उल्लेखित संवैधानिक प्रवधानको विपरीत भएको हुँदा मिति २०८१/०१/२३ गतेका दिन विश्वासको मत लिने सम्बन्धमा सभामुखबाट भएको घोषणा निर्णय उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी पाउँ । विश्वासको मत प्राप्त गर्न आवश्यक ३१ सदस्य संख्याको अभावमा ३० सदस्य संख्याको समर्थन पाएको भन्ने आधारमै विश्वासको मत पाएको भनी सम्पूर्ण सदस्य संख्या ६० लाई ५९ मा कपटपूर्ण रूपमा कायम गरी बहुमत सिद्ध गर्न खोजेको सम्पूर्ण कार्य गैरसंवैधानिक हुँदा त्यसमा आधारित विपक्षी मुख्यमन्त्रीले विश्वासको मत प्राप्त गर्ने नसक्ने अर्थात नेपालको संविधानको धारा १६८(२) बमोजिम सरकार गठनका लागी प्रदान गरेको समय भित्र प्रस्तुत भएको दावी अनुरूप नियुक्त मुख्य मन्त्रीले विश्वासको मत प्राप्त गर्न नसकेको अवस्था हुँदा संविधानको धारा १६८(३) को प्रथम वाक्यांशको अवस्था स्वतः क्रियाशिल भई प्रदेश सभामा सबैभन्दा बढी सदस्यहरू भएको ठूलो दल नेपाली कांग्रेस गण्डकी प्रदेश सभा संसदिय दलको नेता म रिट निवेदकलाई मुख्यमन्त्री पदमा नियुक्ति गर्नु गराउनु भन्ने समेत ब्यहोराको परमादेश लगायत अन्य जो चाहिने उपयुक्त आज्ञा आदेश समेत जारी गरी पाउँ ।

(ख) अन्तरिम आदेशको माग दावीः प्रस्तुत रिट निवेदनको अन्तिम किनारा हुन समय लाग्ने भएको र विपक्षी मध्येका खगराज अधिकारीले मुख्यमन्त्रीमा विश्वासको मत प्राप्त गरेको भनेको घोषणा प्रथम दृष्टिमा (Prima Facie Case) नै त्रुटिपूर्ण भएको, यस्तो गैर कानुनी त्रुटिपूर्ण काम कारबाही र निर्णयतत्काल नरोकेमा गैह कानुनी काम कारबाही र निर्णयले प्रश्रय पाउने भएकोले सुविधा र सन्तुलन (Balance of Convenience) को सिद्धान्तले पनि तत्काल अन्तरिम आदेश जारी नभएमा अपुरणिय क्षतिको अवस्था विद्यमान रहे भएको तथा विश्वासको मत सम्बन्धी प्रकृया एवं निर्णयको कारण मुलुकले अपनाई आएको पद्धति कमजोर तुल्याउने माध्यमको रूपमा देखिन आएको र प्रदेश सभाको विश्वासको मत प्राप्त गर्न असमर्थ मुख्य मन्त्रीले शासनको वागडोर क्षणभर पनि सम्हाल्न नसक्ने हुँदा सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट प्रतिपादित ने.का.प.२०६४, नि.नं.७८७२ सिद्धान्त समेतको आधारमा प्रस्तुत मुद्दाको अन्तिम किनारा नहुँदासम्म विश्वासको मत पाएको भनी गरिएको घोषणा निर्णय लगायतका सम्पूर्ण काम कारबाहीहरू तत्काल कार्यान्वयन नगर्नु नगराउनु साथै संविधानको धारा १६८(३) स्वतः क्रियाशिल हुने भएकोले मुख्यमन्त्रीको पदमा नियुक्ति दिनु दिलाउनु भनी मुलुकी देवानी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १५८ तथा सर्वोच्च अदालत नियमावी, २०७४ को नियम ४९ (१) बमोजिम अन्तरिम आदेश जारी गरीपाउँ।

५. प्रस्तुतरिटनिवेदन सुनुवाई हुँदाइजलास समक्ष मेरा कानुन व्यवसायीहरूले गर्नु हुने बहस पैरवीएवं गर्नुहुने नजिर समेतलाई प्रस्तुत निवेदन-पत्रको अभिन्न अंग मानी पाऊं ।

- A A P

६. प्रस्तुत रिट निवेदनमा उठाईएको विषय सार्वजनिक चासो र सरोकारको विषय समेत भएकोले अग्राधिकार दिई पेशीको मिति तोकौ निरन्तर सुनुवाईमा राखी टुङ्गो लगाई पाउँ ।

७. यस विषयमा मैले सर्वोच्च अदालत नियमावली २०७४ को नियम ४०(ख) बमोजिम अन्त कहि उजवाजुर गरेका छैनौ, गरेको ठहरे कानून बमोजिम सहुंला बुझाउँला ।

८. प्रस्तुत रिट निवेदनको साथमा निम्नानुसारको कागजातहरु संलग्न गरेको छु ।

क. नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि ।

ख. विश्वासको मत सम्बन्धी घोषणा रिडिड पेपर प्रकाशनमा आवद्द कागजात ।

ग. यस सम्बन्धी श्रव्य दृश्य अवलोकन गरी पाउँ ।

९. यसमा लेखिएको व्यहोरा ठिक साँचो छ, झुठ्ठा ठहरे कानून बमोजिम सहुंला बुझाउँला ।

निवेदक

निज सुरेन्द्र राज पाण्डेको वा. सम्झना

इति सम्बत् २०८१ साल बैशाख महिना २५ गते रोज ३ शुभम्.....